

Téma:

**SZAKPOLITIKA TANULMÁNY –
KKV-FEJLESZTÉS**

Időszak:

2013. április

Dátum:

2013.05.16.

SZÁZADVÉG
ALLOTTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdálkodásutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉRPACSA TANULMÁNY-ÉRTÉKELÉSI KÖZPONT ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
1. Monitoring	3
1.1 Vállalkozások száma	3
1.2 Konjunktúra indexek.....	3
2. Elemzések	6
2.1 Társadalmi egyeztetésen a KKV Stratégia 2014-2020	6
2.2 A Magyar Nemzeti Bank Növekedési hitelprogramja	8
2.3 Az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank közös jelentése a KKV-k támogatásáról 2012-ben.....	12
Az EBB Csoport KKV-kat támogató tevékenységei	12
VIP pénzügyi eszközök– innovatív megoldások a KKV-k támogatásában a költségvetési megszorítások idején	16

Vezetői összefoglaló

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint áprilisban az építőipari, kiskereskedelmi és feldolgozóipari cégek várakozásai is romlottak. A legjelentősebb visszaesés az építőiparban figyelhető meg. Magyarországon a korábban enyhén javuló tendencia a tárgyidőszakban megfordult: áprilisban a fogyasztói és az üzleti bizalmi index egyaránt romlott. Az üzleti szférán belül gyakorlatilag minden bizalmi index romlott, kivéve az építőipar indikátora. Az ipari bizalmi legutóbb 2009-ben volt ennyire alacsony szinten.

Az OTP-Policy Agenda KKV konjunktúra indexe szerint a vállalkozások továbbra is inkább pesszimisták. A mért adatok azt mutatják, hogy a vállalkozások érdemi változásra nem számítanak a gazdaság helyzetét illetően, a saját vállalkozásuk értékesítési lehetőségeit viszont egyre többen látják kedvezőnek.

Május 14-én társadalmi egyeztetésre került a 2014-2020-as időszakra vonatkozó KKV-fejlesztési stratégia tervezete. A KKV-szektor fejlesztéséhez szükséges beavatkozások három kulcs területét határoztak meg: a növekedési potenciál javítását, a vállalati környezet fejlesztését és a külső finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés megkönnyítését. A társadalmi egyeztetés május végén zárul, a kormány június végén fogadhatja el a dokumentumot.

Az MNB Növekedési Hitelprogramja a jelenleg ismert paraméterek szerint a működő programokhoz képest lényegesen kedvezőbb ügyfélkamattal lesz majd elérhető. A program egyrészt lehetőséget ad a devizahiteles KKV-knak hiteleik átváltására, másrészt olcsó hitelt biztosít a kereskedelmi bankok keresztül a vállalkozásoknak. A program indításának fő indoka, hogy a vállalati, és ezen belül a KKV-hitelállomány Magyarországon 2008 óta csökken.

A devizahitel kiváltása, céljából adódóan közvetlenül nem bővíti a hitelállományt. Ilyen hatása csak áttételesen lehet az ügyfél és a bank helyzetének javításán keresztül. Az olcsó KKV-hitelek esetében a források felhasználása nem kötött ahhoz a feltételhez, hogy az adott bank növelje KKV-hitelinek állományát. Így előfordulhat, hogy a források egy részét ebben az esetben is hitelkiváltásra használják.

A Növekedési Hitelprogram hitelállomány-növelő hatása nagyrészt áttételesen fog jelentkezni. A jelenleg ismert feltételek mellett, a hiteleket a legjobb ügyfeleknek adhatják majd a bankok. (A legjobb ügyfeleknek felszámított kamatok alig magasabbak, mint a növekedési hitelprogram ügyfélkamata.) Az így felszabaduló források juthatnak a kevésbé jó minőségű ügyfeleknek, és ezzel növekedhet a bankok hitelezési kapacitása.

A hitelprogramok megvalósításának tapasztalati szerint nem feltétlenül azok a hitelek jutnak el az ügyfelekhez, amelyek számukra a legkedvezőbb feltételekkel vehetők igénybe. Ennek

egyik legfontosabb oka az, hogy a támogatott hitelek korlátozzák a bankok által beszedhető díjakat és a kamatokat, és valamilyen mértékű támogatási adminisztrációval is járnak. Ennek megfelelően a bankok gyakran az ügyfél számára kevésbé kedvező, de a banknak jövedelmezőbb terméket kínálnak. Érdemes meggondolni, hogy a nagyon alacsony kamatrést követelő MNB hitelek terjesztésében kellően érdekeltek-e a bankok.

Május elején jelent meg az Európai Beruházási Bank összefoglaló tanulmánya az Európai Bizottság, az Európai Beruházási Alap valamint az Európai Beruházási Bank Csoport által megvalósított, KKV-k finanszírozását elősegítő programokról. Az előző hét éves programozási időszakban (2007-2013) használt pénzügyi eszközökről összegyűjtött tapasztalatok hasznos információkkal szolgálhatnak a hazai 2014-2020-as tervezéshez is. A kínálat jól láthatóan nagyon sokszínű, a tagállamok egyre szélesebb körben használják a különböző visszatérítendő támogatásokat (hitel, tőke, garancia formájában), egyre több KKV-t sikerül elérni a programokon keresztül.

A tanulmányban összegyűjtött tapasztalatok alapján elmondható, hogy nincs általánosságban jó KKV támogatás, sokkal inkább a különböző fejlődési szakaszokhoz (életciklus sajátosságokhoz) illeszkedő konstrukciókat kell kombináltan alkalmazni. A garanciaprogramok ugyanakkor eredményesebbek és hatékonyabbak mint a direkt pénzügyi támogatások, hiszen jóval kisebb közösségi forrással komolyabb magánforrásokat mozgatnak meg.

1. Monitoring

1.1 Vállalkozások száma

A KSH publikálta az év első három hónapjára vonatkozó adatokat a regisztrált gazdasági szervezetek számáról. A regisztrált vállalkozások év eleji adatai a szokásosnál nagyobb figyelmet érdemelnek. A KSH ilyenkor jut olyan információkhoz, amelyek év közben nem állnak rendelkezésére, és amelyek segítségével korrekciókat hajt végre a korábban közölt adatokon. Egyrészt az év elejével módosítja a foglalkoztatottak száma szerint képzett létszám-kategóriák megoszlását. A módosítás lényege, hogy az ismeretlen létszámú szervezeteket a 0-fős, és ismeretlen létszámú kategóriákba sorolják. A módosítás hatására több mint 2000-rel csökkent a nagyobb szervezetek száma, és ugyanennyivel nőtt az ismeretlen létszámúaké. (Mint látható az összes regisztrált vállalkozás száma a decemberi záraskor, és a januári technikai nyitáskor azonos, csak a létszám-kategóriák szerinti megoszlás változott.) A másik korrekció, amit az év elején végez el a KSH, a regiszterekből törölt vállalkozások kivezetése a statisztikából. Ennek a pontos hatása nem állapítható meg, mert egyidejűleg közlik a januárban regisztrált új vállalkozások adatit tartalmazó hó végi statisztikával, de látható, hogy a kivezetett vállalkozások száma valamivel nagyobb volt, mint a januárban regisztráltaké.

1. TÁBLÁZAT A REGISZTRÁLT VÁLLALKOZÁSOK SZÁMA LÉTSZÁM-KATEGÓRIÁK SZERINT

Időszak		0 fős és ismeretlen létszámú	1–9 fő	10–19 fő	20–49 fő	50–249 fő	250 fő és több	Összesen
2012. D		493 912	1 135 489	21 230	10 191	4 706	874	1 666 402
2013. J		496 157	1 133 385	21 206	10 137	4 648	869	1 666 402
	J	495 282	1 133 744	21 170	10 132	4 659	869	1 665 856
	F	500 458	1 133 155	21 128	10 107	4 659	870	1 670 377
	M	502 774	1 133 394	21 129	10 091	4 661	872	1 672 921

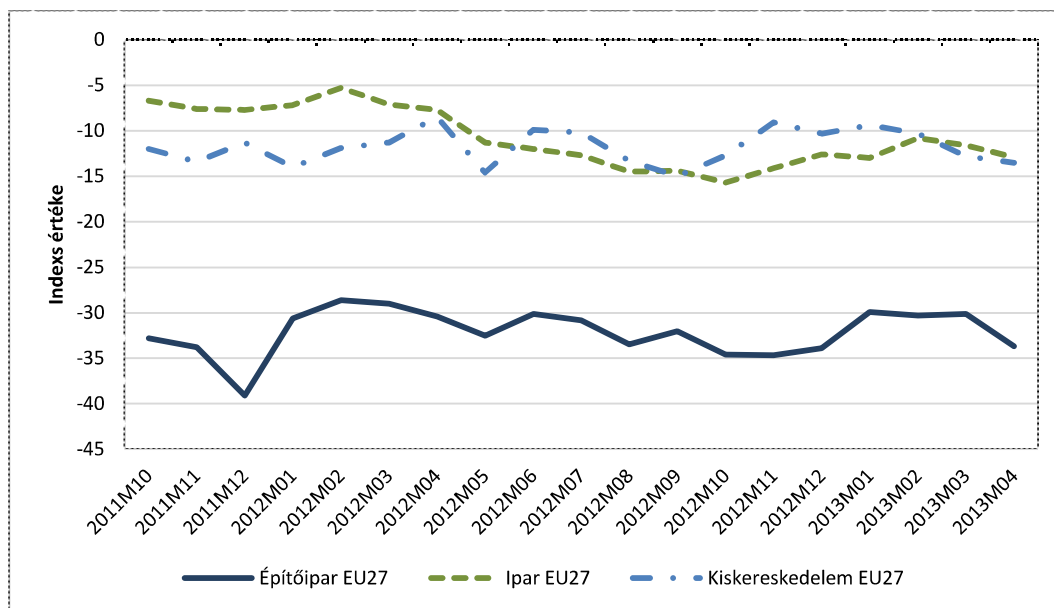
Forrás KSH

A regisztrált vállalkozások részlegesen megtisztított év eleji adatai azt mutatják, hogy a magyar vállalati szektor méret szerinti szerkezete változatlan, érdemi elmozdulást a nagyobb hatékonyságot ígérő, koncentráltabb vállalati szerkezet felé továbbra sem láthatunk.

1.2 Konjunktúra indexek

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint áprilisban az építőipari, kiskereskedelmi és feldolgozóipari cégek várakozásai is romlottak. A legjelentősebb visszaesés az építőiparban figyelhető meg.

1. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA AZ EURÓPAI UNIÓBAN (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

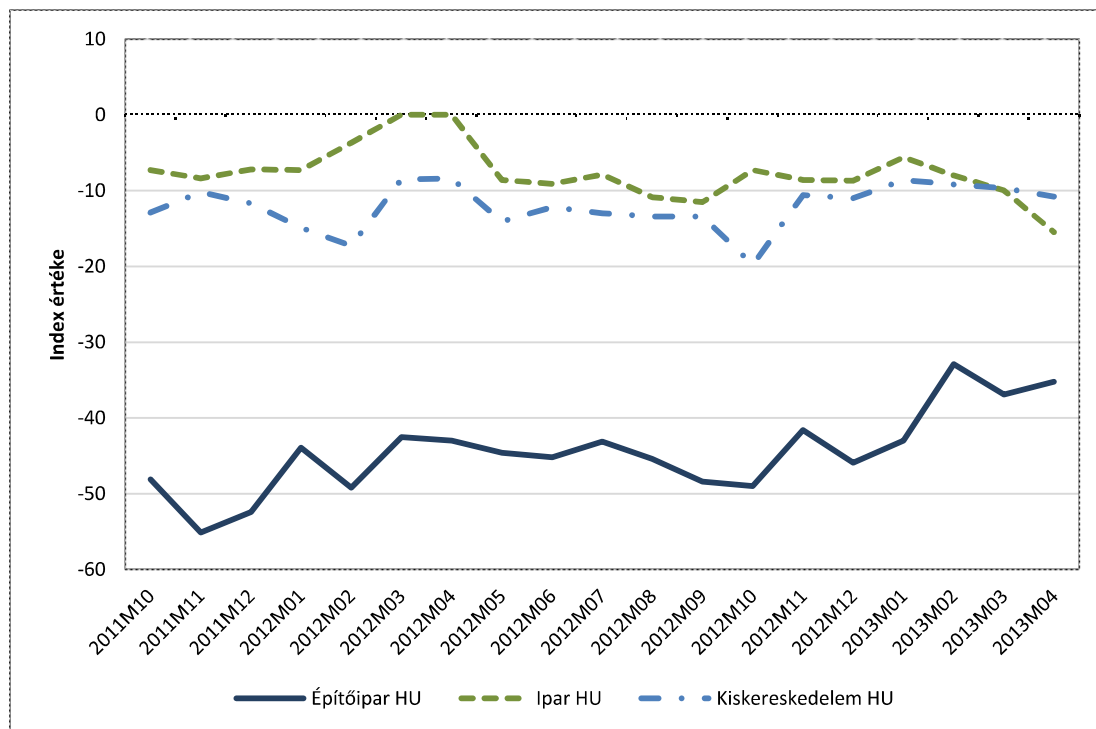

Forrás: Eurostat

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugi>

Magyarországon a korábban enyhén javuló tendencia a tárgyidőszakban megfordult: **áprilisban a fogyasztói index és az üzleti bizalmi index egyaránt romlott.**

2. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK A MAGYARORSZÁGI VÁLLALKOZÁSOK KÖRÉBEN (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugi>

Összességében a legjellemzőbb megállapítások az alábbiak:

- Az üzleti szférán belül gyakorlatilag minden bizalmi index romlott (ipar, kereskedelem és szolgáltató szektor)~~két~~, kivéve az építőiparit, amely kismértékben javult – az előző havi erős esést korrigálva.
- Az ipari bizalmi index legutóbb 2009-ben volt ennyire alacsony szinten.
- A foglalkoztatási szándék romlott. Az iparban – összhangban a legnegatívabb várakozásokkal érdemben csökkent, míg a szolgáltatásokban, a kereskedelemben kissé gyengült, az építőiparban stagnált.

Az **OTP-Policy Agenda KKV konjunktúra indexe szerint a vállalkozások továbbra is inkább pesszimisták.**¹ A mért adatok azt mutatják, hogy a vállalkozások érdemi változásra nem számítanak. A cégvezetők 52%-a szerint a következő félévben romlani fog a magyar gazdaság helyzete.

Konkrét kérdések viszonylatában meglehetősen heterogén képet mutatnak a várakozások:

- a likviditási helyzet megítélése kettős, az általános pesszimizmushoz képest vannak optimistább cégvezetők, de továbbra is markánsan megjelenik a válaszadók kb. egyharmada, akik szerint a következő félévben romlik cégének pénzügyi helyzete.
- 2 százalékponttal növekedett azon válaszadók aránya (27%-ról 29%-ra), akik szerint a bizonytalan jövő ellehetetleníti a beruházások tervezését, illetve megvalósítását, további 30 százalékuk szerint pedig nagymértékben korlátozza a fejlesztési-beruházási terveket és megvalósíthatóságukat.
- Mindezzel párhuzamosan javuló értékesítési helyzetet várnak a cégvezetők, harmaduk véli úgy, hogy belföldön javulhatnak az értékesítési eredményei.

Jelen monitoring készítésének zárásakor jelent meg a **Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet** 3500 vállalkozás válaszain alapuló felmérése². A jelentés szerint „fordulópontot valószínűsítenek a vállalatok üzleti bizalma terén”, kedvezőbb üzleti klíma vetíthető előre, a tanulmányról a következő havi jelentésünkben számolunk be részletesebben.

¹ <http://policyagenda.hu/hu/index/policy-agenda-kkv-konjunktura-index-nehezen-eledezik-a-kkv-szektor>

² <http://www.gvi.hu/index.php/hu/research/showItem.html?id=331>

2. Elemzések

2.1 Társadalmi egyeztetésen a KKV Stratégia 2014-2020

Május 14-én társadalmi egyeztetésre került a 2014-2020-as időszakra vonatkozó KKV-fejlesztési stratégia tervezete³. A Stratégia egy részletes helyzetelemzésre épült. A hazai KKV-szektor teljesítményét, eredményességét mérő mutatókat nemzetközi kitekintésben is bemutatja a dokumentum. A problémák strukturált megjelenítése alapján, a meghatározó uniós és hazai stratégiák célkitűzéseihez illeszkedő KKV fejlesztési célokat és eszközöket határoz meg a stratégia. **A KKV-szektor fejlesztéséhez szükséges beavatkozások három kulcs területét határoztak meg: a növekedési potenciál javítását, a vállalati környezet fejlesztését és a külső finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés megkönnyítését.**

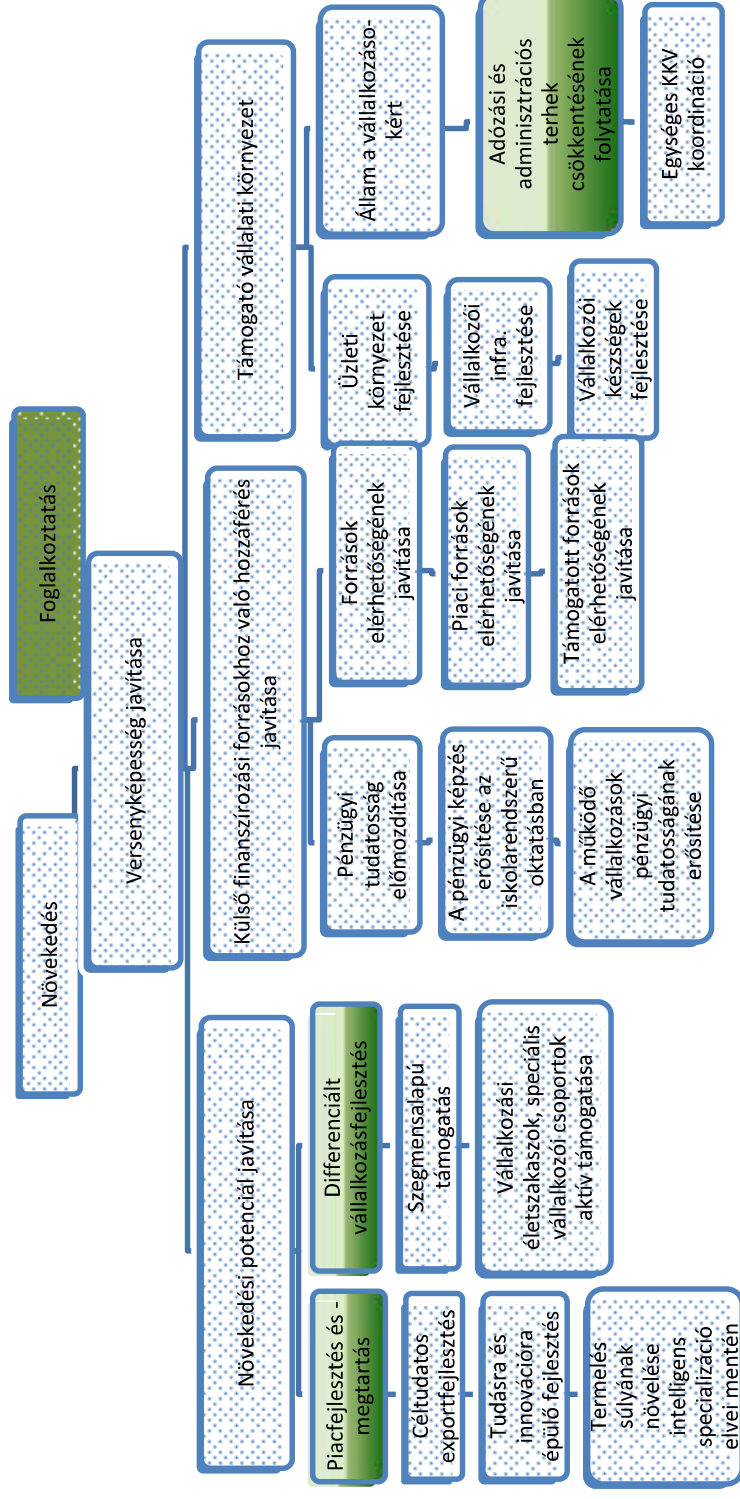
A stratégiában megfogalmazott jövőkép szerint a „KKV stratégia elsődleges célja a mikro- kis- és közepes vállalkozások versenyképességének javítása. Ehhez olyan vállalkozói környezetet kell kialakítani, amely ösztönzi a növekedésre hajlandó vállalkozások versenyképességének javulását és elősegíti a lehetőség motivált vállalkozások minél szélesebb körű megjelenését. A vállalkozások növekedése hozzájárul a foglalkoztatási szint emeléséhez.

A KKV-szektor fejlesztése differenciált megközelítést igényel. Különböző eszközökre van szükség a tartós növekedésre képes középvállalati kör és a mikro-, növekedésre kevésbé képes vállalkozói körben. Ez utóbbi vállalkozói „tömeg” számára az egyszerűsítés kell, hogy legyen a legfontosabb vezérlőelv.”

A társadalmi egyeztetés május végén zárul, a kormány várhatóan június végén fogadja el a dokumentumot.

³ <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/belgazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/kis-es-kozepvallalkozasok-strategiaja-2014-2020>

3. ÁBRA: KKV-FEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2014-2020 CÉLFÁJA

Forrás: KKV-fejlesztési Stratégia 2014-2020 tervezet

Megjegyzés: a zöld színnel jelölt feliratok jelölik a foglalkoztatás növekedését (is) elősegítő célokat

2.2 A Magyar Nemzeti Bank Növekedési hitelprogramja

A program részletei a jelentés elkészítésekor még nem véglegesek, a tárgyalások még folynak a bankokkal, de a konstrukció lényege, és a várható hitelcélok biztosnak látszanak. Az MNB maximum 500 milliárd forint erejéig refinanszírozási keretet nyit, a refinanszírozás 0 százalékos kamaton történne, a hitelintézetek (kereskedelmi bankok, hitelszövetkezetek) ebből a forrásból nyújthatnának hitelt a hazai kis- és középvállalkozásoknak. A jelenleg érvényes változat szerint a hitelek ügyfélkamata legfeljebb 2,5 százalék lehet, aminek magába kell foglalnia az esetleges garanciadíjat is. A kedvezményezettek, a hazai szabályok szerinti kis- és középvállalkozások.

A konstrukciónak két fő célja van, mindkettőt 250-250 milliárd forinttal finanszírozná az MNB. Az egyik a devizaalapú hitelek kiváltása alacsony kamatozású forinthitellel, a másik alacsony kamatozású új hitel nyújtása a kedvezményezetteknek. Az MNB hitelét a bankoknak vissza kell fizetniük akkor is, ha az ügyfél nem teljesít.

A program indításának fő indoka, hogy a vállalati, és ezen belül a KKV-hitelállomány Magyarországon 2008 óta csökken. Korábban erre a trendre mi is felhívtuk a figyelmet, és rámutattunk, hogy miközben a válság utáni két évben általános nemzetközi trend volt a vállalati hitelállományok csökkenése, 2011-től egyre több országban indult el a vállalati hitelezés bővülése.

Az MNB közleménye a devizaalapú hitelek kiváltásának indokoltságát többek között azzal támasztja alá, hogy a KKV hitelek 54 százaléka devizaalapú (ez az arány a nagyvállalatoknál 74 százalék).⁴

Az MNB elemzése kitér a hitelcsomag gazdaságélénkítő hatására is. Azt feltételezi, hogy a kedvezményezett vállalkozások terheinek, vagyis a hiteltörlesztésből adódó fizetési kötelezettségek csökkenése több okból is kedvező hatást gyakorol a növekedésre. Javulni fog a kis- és középvállalkozások jövedelmezősége és likviditási helyzete, ami jótékony hatással lesz a termelőkapacitások és a foglalkoztatás megőrzésére, és bővítésére.

A kedvezőbb feltételű hitelek csökkenthetik a banki hitelportfóliók minőségének romlását. Korábbi elemzéseinkben gyakran hívtuk fel a figyelmet arra, hogy a KKV-hitelek portfóliója folyamatosan, bár az utóbbi negyedévekben már lassuló ütemben romlik, és ez a stagnáló és visszaeső hitelállományokkal kombinálva komoly akadályt képez a hitelezés bővítésének. Az MNB elemzése azzal is számol, hogy a program javítja a bankok mérlegpozícióját, és ezen keresztül a hitelezési képességüket.

Magyarországon jelenleg több olyan vállalkozásélénkítő program is működik, amelyik olcsó refinanszírozást nyújt vállalkozói (döntően kis- és középvállalkozások számára elérhető)

⁴ Megemlítjük, hogy a hazai hitelintézetek adatait összegző PSZÁF statisztikák számai ettől eltérő, jóval alacsonyabb arányt mutatnak, bár a devizaalapú KKV-hitelek állománya mindenképpen több százmilliárd forintos nagyságrendet tesz ki.

hitelek finanszírozására a kereskedelmi bankoknak és más pénzügyi közvetítőknek. A két legfontosabb az MFB hitelprogramja, illetve a magyar JEREMIE program. Az MFB hiteleit nagyrészt a kereskedelmi bankok közvetítésével helyezik ki. Az általa biztosított forrás viszonylag kedvező kamatozása, a magyar állam garanciájával felvett euró hitelből származik. Bár az árfolyamkockázatot az MFB átvállalja az ügyfelektől, a forrásért a bankok kamatot fizetnek, és erre számítják rá a saját kamatmarzsukat. A JEREMIE program hasonlóan támogatja a KKV-k hitelezését, a források kamata a hitelprogramtól függ, vannak kamatmentes források is. A JEREMIE-programban megengedett kamatrés jóval magasabb, mint a tervezett MNB program esetében részben azért, mert kockázatos ügyfélkör finanszírozását várja el a pénzügyi közvetítőktől.

Mindezek alapján a jelenlegi ismereteink szerint a működő programokhoz képest az MNB programja lényegesen kedvezőbb ügyfélkamattal működik majd, ugyanakkor valószínűleg a KKV kör elitjét fogja csupán elérni, pontosabban a jól hitelezhető alacsony kockázatú középvállalatokat, amelyek hiteligénye 500-3000 millió forint között van.

A devizaalapú hitel kiváltása természetesen csak akkor jön szóba, ha az ügyfél rendelkezik ilyen hitellel. A jelenlegi konstrukció a fennálló hiteltartozás kiváltására alkalmas, a jelenleginél kedvezőbb kamatozása forinthitelre cserélhető a devizaalapú hitel. A vállalkozás terheit az alacsonyabb kamat csökkenti, a már realizált árfolyamkockázatot közvetlenül nem érinti a lehetséges hitelcsere. Ez azt jelenti, hogy **a tőketartozás összege az átváltáskor fennálló árfolyam függvényében forintban véglegessé válik, ezzel az árfolyamkockázat realizálódik, cserébe a hitel feltételei (elsősorban kamata) kedvezőbb lesz.** A jövőbeni árfolyamkockázatot a hitelcsere kiküszöböli. Annak ellenére, hogy a svájci frank és euró hitelek kamata jóval alacsonyabb volt a forinthitelekéhez képest, a 2, illetve a 2,5%-os szintet mindig meghaladta. Ugyanakkor a válság idején tapasztalható 6%-ot meghaladó szint az euró hitelek kamatai esetében 3,0% alá csökkent.

Természetesen sok múlik az egyéb terheken is, de jelentős megtakarítást csak akkor valósul meg, ha a vállalkozás „bennragadt” egy magas kamatozása devizaalapú hitelben. **A devizaalapú hitelek esetében a kiadáscsökkentő hatás fog érvényesülni, ami a likviditást és az eredményességet javítja.**

Az olcsó KKV-hitel elvileg minden hazai kis- és középvállalkozás számára elérhető. **Várhatóan jelentősen korlátozza az igénybe vevők körét, hogy a kamatszint nagyon korlátozott.** A 2-2,5 százalékos (amely a garanciadíjat is magába foglalja) **csak nagyon alacsony kockázat beárzását teszi lehetővé.** Jelenleg a bankok jellemzően csak a legjobb, általában nagy, vagy középvállalati ügyfeleknek adnak ilyen alacsony kamatmarzs mellett hitelt. **A jelenlegi feltételek mellett várhatóan a bankok a célcsoporton belüli legnagyobb és legjobb ügyfeleiknek fogják a hiteleket folyósítani.** (Erre utal, hogy a bankok egyik kérése a hitelek felső korlátjának emelése volt, aminek az MNB eleget tett, így az eredetileg tervezett 400 millió helyett 3 milliárd forintos hitel is adható a program keretében.)

A konstrukció igyekszik elkerülni, hogy a bankok lekössék a kereteket és ne használják ki azokat, ezért az MNB szankciót épített a konstrukcióba: a fel nem használt keretre „büntetőkamatot” kell fizetni.

A jelenlegi információink alapján a konstrukció nem tartalmaz olyan elemet, ami garantálná, hogy a KKV hitelállomány jelentősen bővülne. **A devizahitel kiváltása céljából adódóan közvetlenül nem bővíti a hitelállományt.** Ilyen hatása csak áttételesen lehet az ügyfél és a bank helyzetének javításán keresztül. **Az olcsó KKV-hitelek esetében a források felhasználása nem kötött ahhoz a feltételhez, hogy az adott bank növelje KKV-hitelinek állományát. Így előfordulhat, hogy a források egy részét ebben az esetben is hitelkiváltásra használják.** Ez természetesen az érintettek számára kedvezőbb feltételeket jelent, de a hitelállomány bővítésére gyakorolt hatás ezekben az esetekben is csak áttételes lehet. Javasoljuk annak megfontolását, hogy a bankokkal és más hitelintézetekkel kötendő szerződések tartalmazzák azt a feltételt, hogy a refinanszírozási források felhasználásának mértékéig növelniük kell a KKV-knak nyújtott hitelek állományát.

Nagy valószínűséggel állítható, hogy a konstrukció keretében nyújtott hitelek nem lesznek elérhetők a KKV-k magasabb kockázati besorolású csoportjai számára, mert az ő kockázataik nem árazható be a jelenleg tervezett kamatszintbe. Ugyancsak valószínű, hogy új ügyfelek hitelezését a konstrukció nem szolgálja, mert az ő kockázati felárak jellemzően jóval magasabb, mint 2-2,5 százalék.

A növekedési hitelprogram hitelállomány-növelő hatása nagyrészt áttételesen fog jelentkezni. A jelenleg ismert feltételek mellett, a hiteleket a legjobb ügyfeleknek adhatják majd a bankok. (A legjobb ügyfeleknek felszámított kamatok alig magasabbak, mint a növekedési hitelprogram ügyfélkamata.) Az így felszabaduló források juthatnak a kevésbé jó minőségű ügyfeleknek, és ezzel növekedhet a bankok hitelezési kapacitása.

Az elmúlt években többször is előfordult, hogy államilag finanszírozott, támogatott programok részben egymást átfedő célokat finanszíroztak, és a lehetséges kedvezményezettek köre sem különült el egyértelműen. Ilyen esetekben a párhuzamos programok egymás konkurensévé is válhatnak, ami nem javítja a végrehajtás hatékonyságát. Az MNB programjának az a fele, amelyik a devizahitelek kiváltását szolgálja gyakorlatilag új elem, mivel a jelenleg futó programok (elvileg) tiltják a hitelkiváltást. **Az új KKV-hitelek folyósítását szolgáló programrész ugyanakkor átfedést mutat az MFB programjával.** Egyrészt kérdés, hogy a két program hiteleit a bankok azonos ügyfeleknek kínálják-e és ha igen, akkor ez hogyan érinti a két program kereteinek kihasználását.

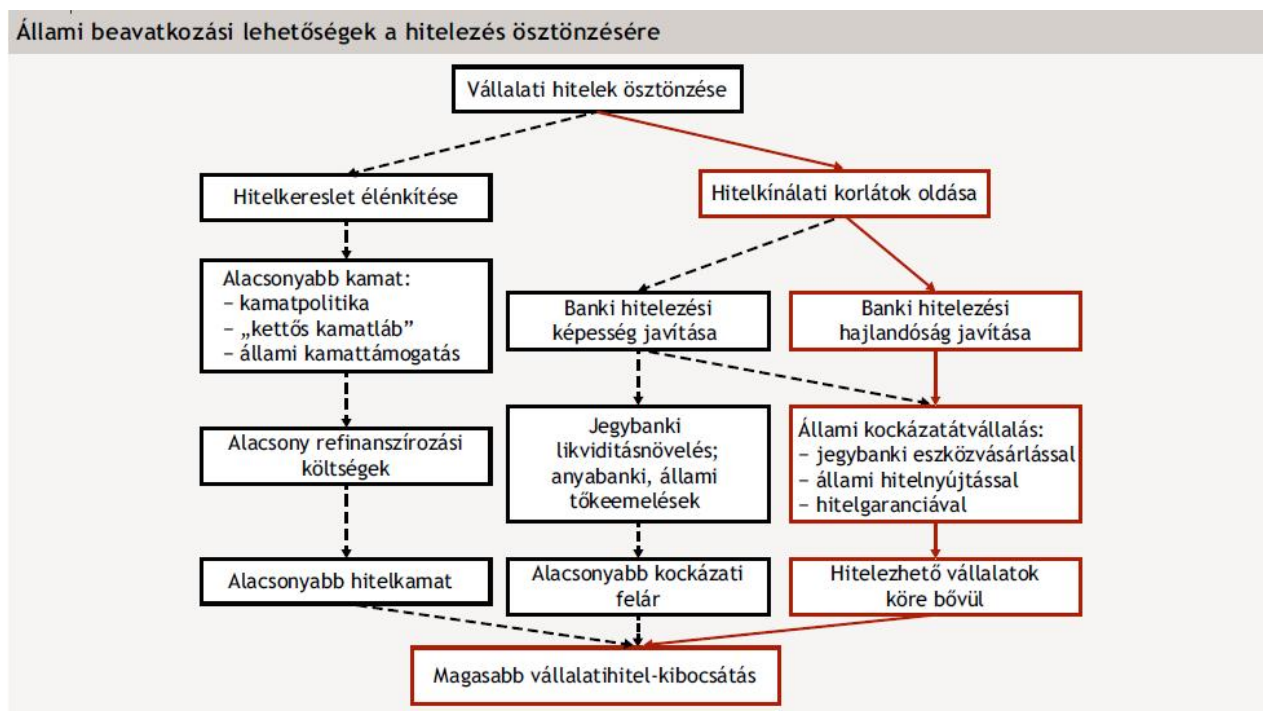
A hitelprogramok megvalósításának tapasztalati szerint nem feltétlenül azok a hitelek jutnak el az ügyfelekhez, amelyek számukra a legkedvezőbb feltételekkel vehetők igénybe. Ennek egyik legfontosabb oka az, hogy a támogatott hitelek korlátozzák a bankok által beszedhető díjakat és a kamatokat, és valamilyen mértékű támogatási adminisztrációval is járnak. Ennek megfelelően a bankok gyakran az ügyfél számára kevésbé kedvező, de a banknak

jövedelmezőbb terméket kínálják. **Érdemes meggondolni, hogy a nagyon alacsony kamatrést követelő MNB hitelek terjesztésében kellően érdekeltek-e a bankok.** (Ez a probléma a devizahitelek kiváltása esetén is felmerül, mert bár az új hitel a kedvezőbb lehet az ügyfelek számára, előfordulhat, hogy a bank jövedelme kisebb lesz az új feltételekkel, így nem lesz elég erősen érdekelt a hitelek kihelyezésében.)

A korábbi tapasztalatok szerint a támogatott, de a bankok számára kevésbé jövedelmező hiteleket megkapó ügyfelek más tranzakciók keretében kompenzálják a bankokat. Ez ezért fontos, mert a program legfontosabb elvárt hatása a vállalkozások költségeinek csökkentése, ezzel likviditásuk javítása, és nyereségük növelése. Fontos, hogy ezt a hatást ne csökkentse a többi tranzakció díjainak emelése, a feltételek romlása.

Kérdés, hogy az MNB programját állami támogatásnak tekintjük-e. Mivel a hitelt megkapó vállalkozások a piacinál jóval kedvezőbb feltételekkel jutnak forráshoz, és ehhez állami finanszírozást kapnak a pénzügyi közvetítők, **a program valószínűleg állami támogatásnak minősül az uniós versenyszabályok miatt. Fontos, hogy az ezzel járó adminisztrációs többletterher ne legyen a szükségesnél magasabb.**

4. ÁBRA: AZ ÁLLAMI BEAVATKOZÁSI LEHETŐSÉGEK A HITELEZÉS ÖSZTÖNZÉSÉRE

Forrás: Fábián Gergely–Fáykiss Péter–Szigel Gábor: A vállalati hitelezés ösztönzésének eszközei. MNB-TANULMÁNYOK 95. 2011

Magyarországon nemzetközi összehasonlításban nagy mennyiségű vállalati hitelezést ösztönző eszközt alkalmazunk, és látható, hogy ezek magas szintje önmagában nem elég a vállalati hitelezés növekedésének fenntartására. Az MNB-ben 2011-ben készült, vállalati hitelezés ösztönzéséről szóló tanulmány rendszerbe foglalja a különböző eszközöket.

A fenti ábra szerint az MNB növekedési hitelprogramja a kereslet élénkítését szolgálja. Fontos megjegyezni, hogy a jelenlegi piaci helyzetben a bankok hitelezési hajlandóságának ösztönzését szolgáló jegybanki eszközök alkalmazása is hasznos lehet.

2.3 Az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank közös jelentése a KKV-k támogatásáról 2012-ben⁵

Közismert tény, hogy az Európában működő mikro-, kis- és középvállalkozások gyakran küzdenek finanszírozási problémákkal. **A KKV-k gyakran túl kicsik, túl fiatalok és túl kockázatosak a bankok, illetve egyéb hitelintézmények bizalmának elnyeréséhez.** Ennek eredményeképpen pedig túl gyakran kapnak nemleges választ hitel vagy garanciavállalás kérelem esetén. A gazdasági válság fokozta ezt a kihívást és akadályozza a KKV-kat a működéshez, fejlesztéshez, illetve növekedéshez szükséges megfelelő finanszírozás megszerzésében. Pontosan ezért a finanszírozás területén különösen nagy szükség van a megfelelő színvonalú közösségi beavatkozásokra.

Az Európai Bizottság megbízásából az Európai Beruházási Alap által megvalósított Versenyképességi és Innovációs Keretprogram (VIK) pénzügyi eszközei, valamint az Európai Beruházási Bank Csoport által megvalósított különböző intézkedések gyakorlatilag „mentőövnek” bizonyultak vállalkozások tízezrei számára. Ezen eszközök hatékonyak a KKV-k hitelezésével szemben jellemző jelentős vonakodás leküzdésében. Elősegítik a hitelfeltételek kialakítását és ösztönzik a finanszírozás kiépítését, amely az „európai KKV-barát környezet” kialakulásának előfeltétele.

Magyarország számára a következő programozási időszak (2014-2020) beavatkozási eszközeinek tervezésekor különösen hasznos áttekinteni az unió tagállamaiban korábban használt pénzügyi eszközökről összegyűjtött tapasztalatokat.

Az EBB Csoport KKV-kat támogató tevékenységei

Az EBB Csoport (az Európai Beruházási Bank és az Európai Beruházási Alap) célzott termékeket – hiteleket, saját tőkét, garanciákat – kínál, melyek a vállalat létrehozásának teljes életciklusát támogatják, az alapítástól a későbbi fejlődési szakaszokig. Ez segít a vállalkozóknak új lehetőségekbe történő befektetésekben, új munkahelyeket teremteni és tartani, valamint bővíti a gazdasági tevékenységet az Európai Unióban.

EBB hitelek KKV-k számára: A KKV-k finanszírozásának támogatása az EBB Csoport egyik fő prioritása. Ez teszi ki a Bank tevékenységének több mint 20%-át. A KKV-k számára célzott finanszírozás elérhetőségének biztosítása három fő módon segíti a reálgazdaságot:

⁵ http://www.eif.org/news_centre/publications/joint_report_EIBGroup_EC_SMEs_access_to_finance.htm

- az elérhető finanszírozási összeg növelése, beleértve a helyi partner bankok által nyújtott plusz finanszírozás szükségességét,
- a kisvállalkozások kölcsöneinek költségcsökkentése alacsonyabb kamatlábak segítségével,
- hosszabb távú hitelek biztosítása.

A KKV-knak szánt EBB hiteleket helyi szinten a kereskedelmi partner bankok kezelik. **2012 végére az EBB több mint 230 pénzügyi intézménnyel együttműködve, 24 tagállamban hozott létre KKV finanszírozási programokat.** Az EBB Európán kívül is elérhetővé teszi a hitelkereteket, ahol pénzügyi támogatást nyújt az EU fejlesztéspolitika számára.

Európai Beruházási Alap: az Európai Beruházási Alap (EBA) KKV kockázatfinanszírozásra specializálódott részleg az EBB Csoporton belül. Az EBA innovatív pénzügyi megoldások széles körét nyújtja a mikro-, kis- és középvállalkozások számára egész Európában. A megoldások között szerepel a Kockázati és Növekedési Tőke, garanciák, hitelvédelem és mikrofinanszírozás, melyeket olyan pénzügyi közvetítőkön keresztül biztosítanak, mint a pénzügyi alapok, kereskedelmi bankok, garancia intézmények, hitelező cégek és mikrofinanszírozási intézmények.

Az EBA **saját és idegen tőkét** biztosít a vállalkozásalapítás teljes értékláncán keresztül, a szellemi tulajdon létrehozásának legkorábbi fázisaitól a köztes és későbbi növekedési fázisokig.

Az EBA a garanciák és hitelvédelem elsődleges szolgáltatója a KKV hitelezés elősegítésében. Az alábbi eszközök tartoznak az Európai Bizottság alatt irányított EBA vállalkozási garancia körébe:

1) Versenyképességi és Innovációs Program Garancia (VIP – KKV Garancia Konstrukció):

- Kedvezményezettek: minden KKV (pénzügyi közvetítőkön keresztül)
- Támogatható országok: EU tagállamok, Norvégia, Izland, Liechtenstein, valamint az EU-hoz csatlakozó vagy tagjelölt országok, melyek VIP részvételi megállapodást kötöttek az Európai Bizottsággal (jelenleg Törökország, Horvátország, Szerbia, Montenegró, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság)
- EBA finanszírozási struktúrák: új KKV finanszírozást fedező első veszteség portfólió garanciák, illetve ellengaranciák KKV finanszírozást fedező garanciáknak.

A három szolgáltatás: Hitelgarancia Ablak (közép és hosszú távú KKV finanszírozást céloz meg a hosszú távú vállalkozásfejlesztés érdekében), Mikrohitel Garancia Ablak (mikrovállalkozásokat, különösképpen start-upokat céloz meg), Saját tőke Garancia Ablak (főként hibrid idegen tőke termékeket céloz meg, mint például konvertibilis, alsóbbrendű, és/vagy résztvevő eszközök).

2) Kockázatmegosztási Eszköz

- Kedvezményezettek: innovatív KKV-k és kisebb középvállalatok (kevesebb, mint 500 foglalkoztatottal rendelkező vállalatok), melyek a következő feltételek közül egynek megfelelnek:
 - Olyan innovatív termékek, folyamatok és/vagy szolgáltatások előállításába vagy fejlesztésébe fektetnek be, melyek technológiai vagy ipari kudarc kockázatával bírnak; vagy
 - Innovatív-orientált „gyors növekedésű vállalkozások”, azaz munkaerejük, illetve forgalmuk évente legalább 20%-kal nőtt az legutóbbi 3 évben; vagy
 - „Innovatív” vállalkozások, azaz legalább egy „innovációs feltételt” teljesítenek az előre meghatározott támogathatósági feltételek közül.
- Támogatható országok: EU tagállamok és az FP7-hez társult országok
- Finanszírozási termékek: Senior fedezetlen/fedezett hitelek vagy bérletek
- Finanszírozási struktúrák: Garancia bankoknak és lízing vállalatoknak
- Összeg: minimum 25 000 euró maximum 7,5 millió euróig

Az Európai Beruházási Alap az európai kockázati és növekedési tőke egyik legfontosabb befektetője. A kockázati és növekedési tőkealapok számára biztosított saját tőke az EBA egyik eszköze az innováció, a vállalkozás és a gazdasági növekedés ösztönzésére. Fő befektetőként, az alapokba történő beruházások mellett, az EBA számos alapok alapját kezel, valamint üzleti angyalokat és vállalati befektetőket célzó innovatív termékeket hozott létre:

3) Alapok alapja

- Kedvezményezettek: korai és növekedési fázisaikban lévő innovatív high-tech KKV-kba beruházó kockázati tőke alapok.
- Megcélzott fázis: az EBA által megcélzott fázisok sora lefedi a teljes skálát az egyetemek technológia-transzfer tevékenységeitől a magvető és korai fázisú technológiai KKV finanszírozáson keresztül a technológiai vállalatok növekedési és bővítési fázis tőkéjéig.
- Befektetett összegek: az EBA jellemzően 15% és 40% közötti tulajdonrészt vállal a kockázati tőkealapok finanszírozásában.
- Finanszírozási termékek: Pari-passu beruházás a magánszektor befektetői mellett
- Finanszírozási struktúrák: zárt végű privát saját tőke alapok a célkedvezményezettekhez igazított 10-15 éves élettartammal.
- Megcélzott szektor: az EBA beruházási megbízatai az IKT, az élettudományok és a cleantech szektorok területén tevékenykedő technológiai vállalatokat célozza meg.
- Földrajzi fókusz: EU tagállamok, csatlakozó és tagjelölt országok.
- Közvetítők típusai: a beruházási célnak megfelelő szakértelemmel rendelkező szakértői kockázati tőke beruházási csoportok által kezelt kockázati tőke alapok. Az

EBA a tapasztalt és kezdő beruházási csapatokat egyaránt támogatja, mely hiteles beruházási és portfólió stratégiát alakított ki célpiaca számára.

4) Európai Angyalok Alap

- Kedvezményezettek: nem intézményi befektetők (üzleti angyalok és családi irodák), akik teljesítik a következő feltételeket:
 - Innovatív vállalatokba ruháznak be a magvető/korai fázisban a növekedési szegmensig;
 - Rendelkeznek pénzügyi kapacitással ahhoz, hogy 5-10 évig 250 000 és 5 millió euró között beruházzanak;
 - Biztosítják a nagyfokú láthatóságot beruházási ügyleteiket tekintve, valamint képesek számos beruházás lebonyolítására (jellemzően háromnál több) a szerződéses megállapodás élettartama alatt;
 - Fel tudnak mutatni jelentős eredményekkel bíró jelentősebb beruházási tevékenységet a múltból.
- Támogatható Országok: EU tagállamok, beruházások különböző részlegeken keresztül, melyek európai esernyő struktúra alatt célozzák meg az egyes országokat.
- Finanszírozási termékek: Saját tőke társberuházások a kiválasztott nem intézményi befektető mellett.
- Finanszírozási struktúrák: szerződéses megállapodás (társberuházási keretmegállapodás) a kiválasztott nem intézményi befektetővel. A társberuházásokat pari-passu alapon bonyolítják le.
- Összeg: az EBA által 100%-nak megfelelő, összesen minimum 250 000 eurótól 5 millió euróig történő beruházás az egyes kiválasztott nem intézményi befektetőnként.

A következő három évben az EBB Csoport maximalizálni fogja a részvényesei, a 27 EU tagállam által befizetett 10 milliárd eurós tőkenövekedés hatását, beleértve az EU KKV növekedését és innovációját támogató új intézkedéseket. Mindez elősegíti a finanszírozás biztosítását a kisebb és innovatívabb KKV-k számára, valamint finanszírozási elérést fog nyújtani az életképes KKV-k számára az EBB hitelezésnek megfelelő lehetőségek sorának bővítésével, valamint az EBA hatáskörének és tevékenységeinek bővítésével az európai KKV-k érdekében.

Az EBB Csoport már 2013-ban szeretné tovább bővíteni az európai KKV-k támogatását a KKV finanszírozásokhoz való hozzáférés kezdeményezésének keretében. Kihívást jelentő célokat tűztek ki a támogatás növelése és az alkalmazott értékesítési csatornák sorának bővítése érdekében. A kihívásokkal történő szembenézéshez az EBB Csoport folytatja a termékinálatának finomítását és fejlesztését annak érdekében, hogy támogatása biztosan eljusson a szerződéses banki mérlegek ellenére is. Speciális kezdeményezések, melyek a kombinált EBB hitelek és EBA garanciák növelését célzó intézkedéseket is tartalmaznak, valamint, ahol alkalmas, az EU alapok támogatásával, különösképpen hozzá fognak járulni a vállalkozók beruházásra, újításra és új munkahelyek teremtésére történő ösztönzéséhez.

2012-ben az **EBB Csoport** kis- és középvállalkozások számára nyújtott **támogatása** elérte a **13 milliárd eurót**.

Nehéz piaci körülmények között az **EBB 11 milliárd eurót kölcsönzött a KKV-k számára**. A 2012-es EBB KKV finanszírozás becsült fellendítő hatása legalább 21,4 milliárd euró volt.

VIP pénzügyi eszközök– innovatív megoldások a KKV-k támogatásában a költségvetési megszorítások idején

Felmérések mutatják, hogy az EU KKV-inak jelentős része a banki hitelektől függ külső finanszírozását tekintve, illetve gyakorlatilag nagyon kevés alternatívával rendelkezik: a vállalatok 30%-a banki hiteleket használ és 40% banki hitelkeret~~ek~~ vagy folyószámlahitel konstrukciókat. **A KKV-k 63%-ának a banki hitelek jelentik a legkívánatosabb külső finanszírozási megoldást a vállalat növekedési törekvéseinek megvalósításához.** Azonban a KKV hitelek általában speciális nehézségekkel járnak. Először is, az alapok biztosítójának menedzsment költségei jelentősek lehetnek, mivel a hitelek kis-méretűek. Továbbá, a vállalkozásról szerezhető információkhoz is nehézkes a hozzáférés, mivel a KKV-k helyi piacokon működnek, nincsenek kitéve független, külső szervezetek rangsorolásainak, illetve kiterjedt közzétételi követelményeknek sem. Ráadásul, a menedzsment minősége központi kérdés egy KKV eredményességének megítélésében, ami tovább nehezíti a hitelbírálat automatizálását.

A VIP célja a KKV finanszírozás megkönnyítése a KKV külső finanszírozás legfontosabb csatornájának fejlesztésén keresztül, amely a banki hitel. Ez a kis- és középvállalkozások döntő többsége számára kiemelkedő jelentőséggel bír. Viszont a program a magas növekedési potenciállal rendelkező KKV-k egyedi igényeire koncentrálnak intézkedéseket is nyújt, melyeknek a saját tőke beruházások alkalmasabb pénzügyi források lehetnek.

A VIP számos tervet kínál a különböző fejlődési szakaszban lévő kisvállalkozások támogatására. A fiatalabb és kisebb vállalatok általában a hitelező intézménytől (pénzügyi közvetítőtől) kért pénzügyi támogatás csak egy részét kapják meg, és, több esetben, azonnal elutasítják. Itt jön képbe az Európai Unió által támogatott (garantált) támogatás hitelek formájában. Ezen támogatás olyan pénzügyi közvetítőkön keresztül érkezik, akikkel az Európai Beruházási Alap partnerkapcsolatban áll.

A hitelgaranciákat olyan esetekben használják, amikor a vállalkozó vagy kisvállalkozás nem rendelkezik elegendő kínálható biztosítékkal és a bank jellemzően nem nyújtana hitelt.

A VIP garanciák a pénzügyi közvetítőkkel történő kockázatmegosztásra koncentrálnak, nem pedig likviditás biztosítására a pénzügyi intézmények számára. A garanciákat és ellengaranciákat csak azon pénzügyi közvetítőknek kínálják, akik új KKV hitel portfóliókat hoznak létre és készek az általában kockázatosabbnak vélt vállalkozási kategóriákat támogatni. A számszerű eredmények rendkívül impozánsak ezen a területen.

- 2007 és 2012 között a VIP közel **220 000 KKV-nak** kedvezett szerte Európában.
- Garanciaterveinek köszönhetően a VIP már több, mint **13,3 milliárd eurónyi** hitelhez segítette hozzá a KKV-kat. A VIP által finanszírozott, kockázati tőkealapokba történő beruházások **2,3 milliárd euró** összegben támogatták a gyors növekedésű KKV-kat.
- Csupán **2012-ben**, 0,1 milliárd euró összegű VIP garanciák **1,7 milliárd euró járulékos tőkét** mobilizáltak a KKV-k számára.

Minden egyes VIP garanciára szánt euró – átlagosan – 30 euró generálására képes a banki hitelekben. Ennek eredményeképpen, 1,1 milliárd eurós korlátozott költségvetéssel a VIP képes volt eddig több, mint 15 milliárd eurónyi hitel és saját tőke biztosítására a KKV-k számára.

A teljes programidőszak alatt (2007-2013) a VIP pénzügyi eszközei lehetővé tehetik a pénzügyi intézmények számára körülbelül **30 milliárd euró új finanszírozás** biztosítását több, mint **315 000 KKV** számára, valamint közvetlenül kb. **380 000 munkahely** létrehozását és fenntartását.

Áttekintve az egyes programok legfontosabb sajátosságait a következők emelhetők ki:

- A rendkívül sokszínű szolgáltatás és támogatás közül érdemes lehet kiválasztani a hazai problémákat legjobban orvosolni képes verziókat, majd ezekre fókuszálni – akár a nemzeti sajátosságokat figyelembe vevő adaptáció – megvalósításával.
- Sokszor ismételt alapszabály, de jelen jelentésből is kikövetkeztethető, hogy nincs általánosságban jó kkv-finanszírozás. Az életciklus sajátosságaihoz illeszkedő, spacialításokat figyelembe vevő konstrukciók jelenthetnek érdemi segítséget.
- A megfelelő garanciaprogramok összességében vélelmezhetően számottevően eredményesebbek (és sokkal hatékonyabbak) mint a direkt pénzügyi szubvenciók. Jóval kisebb közösségi forrással jóval komolyabb magánforrást mozgatnak meg, így a KKV-k finanszírozási lehetőségei érdemben bővülnek.